

OSOBA V PRÁVNÍM SMYSLU II

OSOBY BLÍZKÉ

PŘÍBUZENSTVÍ A DALŠÍ STATUSOVÁ PRÁVA RODINNÁ (MATEŘSTVÍ, OTCOVSTVÍ, MANŽELSTVÍ, REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ, ŠVAGROVSTVÍ) A DALŠÍ VÝZNAMNÉ POJMY

Navazuje na sylabus

OSOBA V PRÁVNÍM SMYSLU I

ČLOVĚK, PRÁVNÍ OSOBNOST, SVÉPRÁVNOST, ZASTOUPENÍ A PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

Tento sylabus slouží jako vzdělávací materiál pro potřeby předmětu MP410Zk Občanské právo III a MP311Z Občanské právo II. Výčet informací v tomto sylabu není vyčerpávající. Pro závěrečné a postupové zkoušky v kontextu uvedených předmětů může být proto samotný sylabus nedostačující

1. Osoby blízké

Zákon obsahuje **tři kategorie** osob blízkých (§ 22 odst. 1 ObčZ, kromě zvláštního režimu pro právnické osoby). Stanoví, že

- a) osoba blízká je *ex lege* **příbuzný v řadě přímé a sourozenec** (§ § 771 a násl. ObčZ), **manžel** (viz § 655 ObčZ) **nebo registrovaný partner** podle zvláštního zákona;
- b) **má se za to**, že osobami blízkými jsou i **osoby sešvagřené** (viz § 774 ObčZ) **nebo osoby, které spolu trvale žijí, např. druh a družka** (jedná o vyvratitelnou domněnku, tj. je umožněn důkaz opaku);
- c) **jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají** za osoby sobě navzájem blízké, **pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní** (újmu je tak třeba tvrdit a dokázat); tato koncepce je

založena na pojmu **důvodné pociťování** (cit: emoce, bolest, radost), který je řazen vedle pojmu **důvodné očekávání** (někdy jako rozumné očekávání; rozum); zákonné pojmy důvodného pociťování a důvodného očekávání patří mezi základní právní pojmy přirozeného práva ve vazbě na rozum a cit (viz § 19 ObčZ).

Zákon používá ve zvláštní části také termín **osoby blízké dítěti nebo jeho rodině** (§ 931 ObčZ), resp. **pojem osoba dítěti blízká** (§ 962 či § 954 ObčZ). Ve vazbě na mezinárodní smlouvy je třeba uvést také termín **osoby, mezi kterými jsou rodinná pouta** (viz např. čl. 2d EÚStykDt). Jedná se o takové osoby, mezi kterými je vztah jako mezi dítětem a jeho prarodiči nebo sourozenci založený na právu nebo na faktických rodinných vazbách.

Výše uvedené pojmy mohou mít značný význam, zejména pokud bude třeba upravit poměry nezletilého ne plně svéprávného dítěte a těchto osob, především osobní kontakt či rozhodnout o nějaké z forem náhradní rodinné péče (pěstounství či svěření), o opatrovnictví anebo poručenství apod.

2. Příbuzenství

Zákon uvádí velmi obecnou definici příbuzenství. Stanoví, že **příbuzenství je statusový vztah osob založený na pokrevním poutu** (v širokém slova smyslu s ohledem na dárcovství zárodečných buněk) **anebo vzniklý osvojením**, neboť osvojení vždy představuje především statusovou změnu (*lat. adoption naturam imitatur*, § 771 ObčZ). Rozlišuje se

- a) **příbuzenství v linii přímé** (*lat. linea recta*), tedy zejména mezi prarodiči, rodiči a vnuky (§ 772 odst. 1 ObčZ), a
- b) **příbuzenství v linii vedlejší** (*lat. linea collateralis*), tj. mezi sourozenci apod. (§ 772 odst. 2 ObčZ) s tím, že stupeň příbuzenství je dán počtem zrození (*lat. gradus*, viz § 773 ObčZ).

Zákon na některých místech mezi příbuznými diferencuje i jinak. Používá termíny

- a) **blízcí příbuzní** (např. § 831, § 910 odst. 3 ObčZ), což jsou takové osoby, které mezi sebou nemohou uzavřít manželství, tj. všichni příbuzní v řadě přímé a sourozenci (viz § 675 ObčZ) a
- b) **vzdálení příbuzní**, tj. osoby v linii přímé i vedlejší, odlišné od blízkých příbuzných, kupř. teta a synovec.

3. Mateřství

Mateřství představuje **základní civilní status**, který má význam z pohledu celého právního řádu. Pro člověka je mateřský status klíčový, neboť umožňuje dále zakládat otcovství a příbuzenství vůbec.

Právní úprava je jednoznačná. Občanský zákoník *expressis verbis* stanoví, že **matkou dítěte je žena, která dítě porodila** (§ 775 ObčZ). Jedná se o **kogentní normu**, od které se není možné jednostranně, ani smluvně odchýlit, což je pro statusové věci charakteristické. V obecné části občanského zákoníku je uvedeno, že jsou zakázána ujednání porušující právo týkající se postavení osob s tím, že porušení je sankcionováno **absolutní neplatností**, ke které přihlédnou soud *ex offio* (viz § 1 odst. 2 ve vazbě na § 580 odst. 1 a 588 ObčZ).

Stará římskoprávní zásada respektující fakt porodu (*lat. mater semper certa est*) je v českém prostředí zavedeně považována za základ pro vytvoření statusového poměru matka – dítě. Byla respektována i za situace, kdy v důsledku rozvoje reprodukční medicíny začalo docházet k asistované reprodukci za pomoci dárcovství vajíčka a umělého oplodnění ve zkumavce a kdy biologická, resp. genetická realita nebyla v souladu se stavem právním a sociální realitou. Přirozenoprávní myšlenka jedné matky a jednoho otce dítěte plně odpovídá přírodním zákonům a mezinárodním smlouvám a je v souladu s evropskými standardy v historickém kontextu. Náhradní mateřství není u nás upraveno (k tomu viz § 804 *in fine* ObčZ týkající se osvojení).

Ve vazbě na výše uvedené musí být dítě záhy po porodu registrováno v matriční knize narození, tj. musí být „právně“ spojeno se svojí matkou. Anonymní porody nejsou u nás po právu. Tzv. baby-boxy stojí mimo zájem zákonodárce. Jde-li o utajené porody, pravidla stanoví zvláštní zákon (viz § 37 a § 56 ZdravS).

Pro vznik mateřství není relevantní věk, zletilost či svéprávnost ženy. Je-li mateřství v souladu se zákonem určeno, každá matka novorozeného dítěte má právo dát svému dítěti jméno a je zejména nositelkou rodičovské odpovědnosti s tím, že výkon některých povinností a práv je *ex lege* pozastaven (viz § 868 odst. 2 ObčZ).

Není-li k dítěti nezletilé ne plně svéprávné matky právně určeno otcovství, dítěti musí být jmenován poručník.

4. Otcovství

Také otcovství je pro člověka velmi významné, neboť vedle mateřství představuje také **základní statusový poměr, významný pro určování příbuzenství a pro rodinný život každého člověka.**

Právní úprava určování otcovství je založena **na třech právních domněnkách**, které vycházejí z **pravděpodobnosti a jsou vyvratitelné** (§ 776 až 793 ObčZ). Tato koncepce má původ ve starém Římě (*pater vero is est, quem nuptiae demonstrant*) a navazuje na historické právní úpravy u nás. V zásadě se nikterak nevymyká z konceptu většiny evropských zahraničních úprav. Mnohé občanské zákoníky zakotvující zákonné domněnky otcovství však byly přijaty v dobách, kdy byla legitimita dítěte narozeného do manželství velmi vysoce ceněna a kdy byly mnohé metody asistované reprodukce i paternitních testů neznámé.

Prvá domněnka vychází ze **statusového poměru manželství** (§ 776 ObčZ). Za otce se má manžel matky, pokud se dítě narodilo do manželství či do třístého dne po jeho zániku. Jde o tzv. ochrannou dobu, která měla chránit „pohrobky“. **Druhá domněnka otcovství** staví na **autonomii vůle rodičů a jejich rovnosti** (viz § 779 ObčZ). **Třetí domněnka** je založena na **souloži v tzv. kritické neboli rozhodné době**, tj. době ne delší než tři sta dnů a ne kratší nežli sto šedesát dnů před porodem dítěte (§ 783 ObčZ), byť by bylo možné za otce určit na základě genetických testů toho, kdo dítě zplodil (k tomu viz I. ÚS 987/07).

Určení otcovství, resp. rodičovství vůbec, má pro dítě zásadní význam, neboť prostřednictvím svých rodičů se **dítě stává příbuzným se svými prarodiči, sourozenci a dalšími příbuznými** (viz § 771 ObčZ). To má význam pro celý právní řád, a to jak za života těchto osob, tak v případě jejich úmrtí (viz zejména dědické právo). K dalším nejdůležitějším právním důsledkům všech domněnek otcovství patří vznik **nositelství rodičovské odpovědnosti** otci vůči dítěti *ex lege*, **právo dát dítěti osobní jméno** a další práva vyplývající jak ze soukromoprávní úpravy, tak z veřejnoprávních předpisů.

Pokud **nemá právní rodičovství** založené prvou nebo druhou domněnkou **oporu v realitě**, lze je **popírat u soudu** v zákonem stanovených **prekluzivních lhůtách** (viz § 785 a násl. ObčZ). Výjimky jsou stanoveny pro mimořádné situace (§ 792 a § 793 ObčZ). To je v souladu s právem dítěte znát svůj původ, je-li to možné, a právem žít se svými rodiči (čl. 6, 7 a 8 ÚprDt). Třetí domněnka je realizována v rámci soudního řízení, kdy je buď otcovství určeno, anebo je domněnka vyvrácena a návrh na určení otcovství zamítnut. Pak platí zásadně překážka věci rozsouzené (*lat. res iudicata*). Právnímu otcovství odpovídá otcovství biologické, resp.

genetické. Jde-li o případy z doby, kdy nebyly genetické testy DNA k dispozici, je možné v souladu s novelou zákona o zvláštních řízeních soudních podat žalobu na obnovu řízení (viz § 425a ZŘS).

5. Manželství

Manželství je významný statusový poměr, který zákon charakterizuje jako **trvalý svazek muže a ženy** vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Uzavření manželství musí zásadně předcházet tzv. předdodavkové řízení před matričním úřadem, jehož účelem je zjištění sňatečného věku snoubenců a případných překážek manželství. Pokud by byl porušen zákon, jednalo by se o manželství zdánlivé (*ex lege*) nebo neplatné (v důsledku soudního rozhodnutí).

Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc (§ 655). Právní úprava je založena na zásadě **monogamie**. S manželským statutem spojuje zákon celý katalog osobních i majetkových práv, kupř. vznik společného jmění manželů, vzájemné vyživovací povinnosti mezi manželi, společného nájmu bytu manželi apod. Manželský status zakládá také *ex lege* rodičovský, resp. otcovský status (viz výše, první domněnka otcovství).

Manželství lze za života manželů zrušit **rozvodem**, který je koncipován na principu tzv. kvalifikovaného rozvratu manželství (§ 755 ObčZ). Zákon rozlišuje rozvod se zjišťováním příčin rozvratu a rozvod bez zjišťování příčin rozvratu, tzv. nesporný neboli smluvený rozvod, který je spojen s majetkovým vypořádáním manželů smlouvou.

Mají-li manželé nezletilé nesvéprávné děti, musí řízení o úpravě poměrů k těmto dětem předcházet rozvodu manželství. Soud v řízení ve věci péče o nezletilé schválí dohodu rodičů, resp. rozhodne obligatorně o péči (společné, střídavá, výlučná) a o výživně, fakultativně o styku dítěte s tzv. nepečujícím rodičem. Dojde-li k podstatné změně poměrů, může soud rozsudek v této věci měnit.

6. Registrované partnerství

Jedná se o statusový poměr určený pro **osoby stejného pohlaví**, který upravuje zvláštní zákon o registrovaném partnerství. Je založen na **monogamii a rozlučitelnosti** za života partnerů soudem, obdobně jako poměr manželský. Občanský zákoník navíc stanoví, že ustanovení upravující poměry mezi manželi se použijí **obdobně** i na poměry mezi

registrovanými partnery, vyjma ustanovení obsažených v části druhé (viz § 3020 ObčZ). Mezi registrovanými partnery tak nevzniká *ex lege* zejména společné jmění manželů či společný nájem bytu manželů. Registrovaní partneři také nemohou společně osvojit dítě, resp. stát se společnými rodiči.

7. Švagrovství

Švagrovství **není příbuzenství**, neboť není založeno na pokrevním poutu, ani na osvojení (viz § 771 ObčZ). Vznik švagrovství je **vázán na vznik manželství a zásadně na jeho existenci** (výjimky níže). Švagrovství není spojeno s jinými formálními svazky (registrovaným partnerstvím) nebo faktickými poměry (nesezdané soužití). Dle důvodové zprávy se jedná o **poměr obdobný příbuzenství**.

Občanský zákoník stanoví, že **vznikem manželství vznikne švagrovství mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela** (§ 774 ObčZ). Uzavřením manželství **však** nevzniká právní poměr mezi všemi příbuznými týchž manželů tak, jak je tento poměr někdy laicky vnímán. Lze tak rozlišovat švagrovství právní (*lat. de iure*) a sociální příbuzenství, které nemá právní význam zamýšlený zákonodárcem ve vazbě na zakotvení pojmu švagrovství do občanského zákoníku.

Jde-li o **linie a stupně švagrovství**, zákon stanoví, že v jaké linii a v jakém stupni je někdo příbuzný s jedním manželem, v takové linii a v takovém stupni je sešvagřen s druhým manželem (§ 774 věta druhá ObčZ).

Příklad: Má-li Adam sestru Marii, je jeho manželka Eva s Marií sešvagřená v linii pobočné ve druhém stupni; má-li Adam matku Janu, je Adamova manželka Eva sešvagřena s jeho matkou Janou v linii přímé v prvním stupni, byť se laicky tento poměr nazývá vztahem snachy a tchyně.

Švagrovství má význam zejména v rámci úpravy **rodinného závodu** (§ 700 a násl. ObčZ) s tím, že je relevantní švagrovství až do druhého stupně. Osoby sešvagřené jsou považovány za **osoby blízké**, bez ohledu na další skutečnosti (viz § 22 odst. 1 *in fine* ObčZ). Jde o vyvratitelnou domněnku. Viz níže. Švagrovství není překážkou uzavření manželství, ani registrovaného partnerství.

Švagrovství **zaniká** ve vazbě na zánik, resp. zrušení manželství takto:

- a) rozvodem (§ 755 a násl. ObčZ),
- b) prohlášením manželství za neplatné (§ 680 a násl. ObčZ),

c) změnou pohlaví (§ 29 ObčZ).

Švagrovství však nezaniká tehdy, zanikne-li manželství smrtí jednoho z manželů (viz § 774 *in fine* ObčZ ve spojení s § 26 ObčZ), resp. prohlášením jednoho z manželů za mrtvého (§ 26 odst. 2, § 71 ObčZ). To může mít význam zejména v případě existence rodinného závodu (§ 700 ObčZ).

8. Bydliště člověka

Občanský zákoník stanoví pravidla pro posuzování bydliště člověka (§ 80 ObčZ). Zákon staví na **fakticitě**, s tím, že evidence obyvatelstva či státní občanství (zejména dítěte) nejsou rozhodné. Vychází tak mimo jiné i z mezinárodních standardů daných mezinárodními smlouvami či nařízeními (srov. termín „obvyklé bydliště“ - „*habitual residence*“ ve smyslu např. čl. 4 MÚnosD; srov. také judikaturu SDEÚ, např. věc C-523/07 a věc C-497/10 PPU).

Je stanoveno, že člověk má bydliště v místě, kde se zdržuje (*lat. corpus domicilandi*) s úmyslem žít tam trvale s výhradou změny okolností (*lat. animus domicilandi*); takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu. Uvádí-li člověk jako své bydliště jiné místo než své skutečné bydliště, může se každý dovolat i jeho skutečného bydliště. Proti tomu, kdo se v dobré víře dovolá uvedeného místa, nemůže člověk namítat, že má své skutečné bydliště v jiném místě (§ 80 odst. 1 ObčZ). Nemá-li člověk bydliště, považuje se za ně místo, kde žije. Nelze-li takové místo zjistit, anebo lze-li je zjistit jen s neúměrnými obtížemi, považuje se za bydliště člověka místo, kde má majetek, popřípadě místo, kde měl bydliště naposledy (§ 80 odst. 2 ObčZ).

9. Domácnost, společná domácnost a rodinná domácnost

Pojem domácnost není v zákoně definován, na rozdíl od předchozích úprav. Domácnost je však možné vymezit s ohledem na jiná ustanovení **jako hospodářskou jednotku tvořenou lidmi a souborem určitých majetkových složek** (obydlí a jeho vybavení).

Domácnost může být jednočlenná či vícečlenná. Podle toho, kdo ji tvoří, lze dále rozlišovat

- a) **domácnost**, např. domácnost osvojitele (§ 827 ObčZ), pěstouna (§ § 968 ObčZ), samostatnou domácnost potomka (§ 1661 ObčZ) apod.;

- b) společnou domácnost**, kdy alespoň dvě osoby žijí společně a společně uhrazují své potřeby, např. druh a družka (jde-li o důsledky, viz stavení promlčení lhůty dle § 646 ObčZ a stavení vydržecí doby dle § 1098 ObčZ; jde-li o další důsledky ve vazbě na jiné skutečnosti, zejm. délku soužití, viz kupř. § 49 odst. 1 a § 1636 ObčZ); pokud však v jednom obydlí žije více osob, např. studentů, mohou mít každý svoji vlastní domácnost, tj. každý z nich nést své náklady na živobytí;
- c) rodinnou domácnost**, kterou mohou tvořit

- **manželé, resp. rozvedení manželé** (viz § 753 ObčZ),
- **registrovaní partneři**,
- **alespoň jeden rodič a dítě**,
- **rodič dítěte, dítě a tzv. nevlastní rodič**.

Bez ohledu na zákonnou povinnost manželů **žít spolu** (§ 687 odst. 1 ObčZ), nemusí spolu manželé bydlet (budou bydlet trvale odděleně dle § 743 odst. 3 ObčZ, a to na základě dohody či opuštění rodinné domácnosti jedním z manželů) a vést rodinou domácnost (to předvídá § 691 ObčZ). **Rodinná domácnost** je pojmově spojena s **bydlením manželů**. To má velký význam, jde-li např. o uspokojování potřeb rodiny (§ 690 ObčZ), nakládání s obydlím, resp. domem nebo bytem (§ 747 a 748 ObčZ) či ve vazbě na **ochranu před domácím násilím** (§ 751 ObčZ) a bydlení po zániku manželství (§ 766 a násl. ObčZ).

10. Základní a obvyklé vybavení rodinné domácnosti

Jde o termíny manželského majetkového práva, jejichž rozlišování je také velmi významné. Nicméně, účel mají společný. Ve vazbě na obecné zásady rodinného práva – tj. **solidaritě, resp. princip vzájemné pomoci a ochrany slabší strany** chrání toho z manželů, který se v důsledku uzavření manželství dostal nebo může dostat do nepříznivé životní situace. Tím zákon poskytuje nepřímo i ochranu dětem manželů, resp. dětem jim svěřeným do péče apod., rodině jako celku. **Vlastnictví**, resp. spoluvlastnictví těchto specifických movitých věcí (bezpodílové v rámci společného jmění manželů či podílové) **je irelevantní**. Výlučným vlastníkem tak může a mohl být manžel, který opustil rodinou domácnost, resp. zůstavitel. Právní úprava je **kogentní**, tj. nepřipouští odlišnou úpravu předmanželskou či manželskou smlouvou, resp. dědickou smlouvou. Tato limitace vlastnického práva i autonomie vůle je však hodnotově plně odůvodněná. K tomu srov. i nová ustanovení omezující např. (spolu)vlastníka domu nebo bytu z realizace svého práva dispozic (§ 747 ObčZ) či přímo bydlení ve vazbě na domácí násilí (§ 751 a násl. ObčZ).

Základní rozdíly jsou tyto:

- a) základní vybavení** rodinné domácnosti je termínem **užším** (§ 1667 ObčZ); může být tvořeno jen souborem určitých movitých věcí (např. nádobí, kuchyňský stůl, sporák, lednice, pračka, postel, ložní prádlo apod.); pozůstalý manžel i registrovaný partner nabývá vlastnické právo k těmto movitým věcem *ex lege*; to neplatí, pokud pozůstalý manžel bez vážných důvodů nesdílel se zůstavitelem rodinnou domácnost;
- b) obvyklé vybavení** rodinné domácnosti je termínem **širším** (§ 698 ObčZ); také může být tvořeno jen souborem movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny založené manželstvím a jejích členů (např. i myčka, mikrovlnná trouba, robot apod.); je stanoven zvláštní režim tzv. nedisponovatelnosti, resp. upravena možnost domáhat se relativní neplatnosti jednání učiněného bez souhlasu chráněného manžela (§ 699 odst. 1 in fine ObčZ), nikoli však registrovaného partnera (viz § 3020 ObčZ); také je značně limitováno právo výlučného vlastníka na užívání a vydání těchto věcí po opuštění rodinné domácnosti (§ 699 odst. 1 ObčZ). K tomu srov. termín „obvyklé vybavení domácnosti“ v procesních normách upravujících věci nepodléhající výkonu rozhodnutí (§ 322 odst. 2 OSŘ).

Pro obě kategorie platí **objektivní hledisko**, byť zákon v druhém případě používá dikci „*nezbytné životní potřeby*“. Toto hledisko v zásadě vyjadřuje **průměrné poměry v místě a čase** (srov. termín cena obvyklá). V případě dokazování lze orientačně přihlídnout k údajům státní statistické služby či k jiným obdobným údajům, resp. k odbornému posouzení, zejména u hraničních stavů, anebo lze vycházet z důkazu obecnou zkušeností.

Další ochranu opuštěného manžela, resp. pozůstalého manžela poskytují jiná ustanovení upravující např. vyživovací povinnost jak za trvání manželství (§ 697 ObčZ), tak po jeho rozvodu (§ 760 ObčZ) či zániku úmrtím (viz právo na zaopatření z pozůstalosti, § 1666 ObčZ).

11. Oddělené bydlení manželů a odluka

Také tyto pojmy mají význam zejména v rámci manželského majetkového práva (§ 691 ObčZ, viz dikci „*nemají-li rodinnou domácnost*“), úpravy rozvodu manželství (§ 757 ObčZ, viz text „*déle než šest měsíců spolu nežijí*“), ale i jde-li o úpravu povinností a práv k nezletilým ne plně svéprávným dětem pro dobu po rozvodu či rozchodu jejich rodičů (§ 908 ObčZ, srov. slova „*žijí odděleně*“). Jsou významné též v dědickém právu, srov. právo na zaopatření z pozůstalosti (§ 1667 ObčZ, viz „*bez vážných důvodů nesdílel se zůstavitelem rodinnou*

domácnost“) či právo na vydání základního vybavení rodinné domácnosti (§ 1666 odst. 2 ObčZ). Ve vazbě na zákon tak lze vymezit následující:

- a) **o oddělené bydlení manželů** se jedná tehdy, pokud manželé **žijí trvale odděleně a nevedou rodinnou domácnost**, protože zákon stanoví, že manželé mají obydli tam, kde mají rodinnou domácnost; dále je stanoveno, že se manželé mohou dohodnout, že budou bydlet trvale odděleně (§ 743 ObčZ); to má důsledky zejména ve sféře majtkové: nemají-li manželé rodinnou domácnost, každý nese zásadně náklady své vlastní domácnosti (viz § 691 ObčZ a výjimka tam stanovená);
- b) **o odluce hovoříme** tehdy, pokud spolu manželé **nežijí a netvoří manželské či rodinné společenství**, bez ohledu na to, zda mají, popřípadě vedou rodinnou domácnost a bydlí spolu, s tím, že alespoň jeden z manželů manželské společenství zjevně obnovit nechce (§ 758 ObčZ); byť mají manželé zákonnou povinnost žít spolu (viz § 687 odst. 2 ObčZ), nelze je nutit, aby za všech okolností tuto povinnost dodržovali, a to zejména s ohledem na možnost rozvodu jako legitimního řešení krize manželství (viz § 755 a násl. ObčZ).

Učebnice:

Ronovská, K., Dobrovolná, E., Lavický, P. Úvod do soukromého práva. Obecná část. Brno: ČSCPP, 2017.

Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. Rodinné právo. Učebnice. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017;

Komentářová literatura:

Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Díl druhý: Rodinné právo § 655-975. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020;

Lavický, P. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Díl první: Obecná část § 1-654. Praha: C. H. Beck, 2014;

Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek 1, § 1-117. Praha: Leges, 2013;

Další vybraná literatura:

Bezouška, P., Piechowiczová, L. Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny. Olomouc: Anag, 2013;

Čapek, J. Evropský právní pohled na otázky bydlení. *Rodinné listy*, 2014, č. 9; *Eliáš, K.* Domácnost. *Ad Notam*, 2007, č. 3;

Eliáš, K., Havel, B., Bezouška, P., Šustrová, D. Občanské právo pro každého. Praha: Wolters Kluwer, 2013;

Hrušáková, M., Králíčková, Z. Anonymní a utajené mateřství v České republice – utopie nebo realita? *Právní rozhledy*, 2005, č. 2;

Kavalír, J. Ochrana dobré víry v. ochrana manžela. *Rodinné listy*, 2014, č. 9;

Králíčková, Z. O příbuzenství a švagrovství. *Právní rozhledy*, 2013, č. 8;

Zuklínová, M. Několik poznámek k právním otázkám okolo tzv. baby-schránek. *Právní rozhledy*, 2005, č. 7.

Přehled pramenů a vybraných použitých zkratk:

LPS/Listina	Listina základních práv a svobod vyhlášená jako součást ústavního pořádku České republiky usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb.
MatrZ	zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a přímení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
LPS/Listina	Listina základních práv a svobod vyhlášená jako součást ústavního pořádku České republiky usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb.
MatrZ	zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a přímení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
RegP	zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Ú/Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZdravSl	zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů
ZdravSpecSl	zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů

ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
ZSPO	zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Přehled mezinárodních smluv a vybraných použitých zkratk:

EÚLP/Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění protokolů č. 3, 5, 8, 9, 11 a 14 (vyhlášena sděleními č. 209/1992 Sb., č. 41/1996 Sb., 243/1998 Sb. a č. 48/2010 Sb. m. s.)
EÚVýPrDt	Evropská úmluva o výkonu práv dětí (vyhlášena sdělením č. 54/2001 Sb. m. s.)
EÚStykDt	Úmluva o styku s dětmi (vyhlášena sdělením č. 91/2005 Sb. m. s.)
EÚOsvojDt	Evropská úmluva o osvojení dětí (vyhlášena sdělením č. 132/2000 Sb. m. s.)
HÚOsvojDt	Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (vyhlášena sdělením č. 43/2000 Sb. m. s.)
ÚPrDt	Úmluva o právech dítěte (vyhlášena č. 104/1991 Sb.)
ÚnosD	Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (vyhlášena sdělením č. 34/1998 Sb.)
ÚOsvojDt	Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (sdělení č. 43/2000 Sb. m. s.)
ÚBioMed	Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny z roku (vyhláška č. 96/2001 Sb. m. s.)
ÚManž	Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižšímu věku pro uzavření manželství a registraci manželství (vyhláška č. 124/1968 Sb.)
ÚZvíř	Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu (vyhláška č. 19/2000 Sb., m. s.)

KONTROLNÍ OTÁZKY

- 1) **Kdo je osoba blízká?**
- 2) **Jak upravuje zákon příbuzenství?**
- 3) **Kdo je matkou dítěte?**
- 4) **Jak upravuje zákon určování otcovství?**
- 5) **Může se stát nezletilý ne plně svéprávný člověk právně rodičem?**
- 6) **Pokud ano, jaká práva bude mít k novorozenci?**
- 7) **Kdo je zákonným zástupcem nezletilého ne plně svéprávného dítěte?**
- 8) **Charakterizujte participační práva dítěte a částečnou svéprávnost.**
- 9) **Na jakém základě je koncipováno bydliště člověka?**
- 10) **Vymezte domácnost, společnou domácnost, rodinnou domácnost a její základní a obvyklé vybavení. Jaký mají tyto pojmy význam?**
- 11) **Co patří do rodinného, resp. civilního statusu člověka?**